

Պատասխանատու
Յովհաննէս Փիլիպեան

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՌՆԻՈՅ

Նամակրկն ուղղելի են
ստ. Ղ. Գ. Պողոսեան

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԲԱՌԱՍՆԵՐՈՐԴ ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԶՄԻՌՆԻՈՅ ԵԱՐԱԹ 26 ՄԵՊՏԵՄԲԵՐ 1881

ԹԻԻ 1180

Ե. Ղ. Գ.

Խմբագրութիւնս կը խնդրէ այն անձերէն ուրոյք առկաւին չեն վճարած մեր յոգորի բաժանորդաց խնդրէն, իսկ ինչպէս փութացնել զայն առ խմբագրութիւնս :

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Անդրիան, Հոգեւոր օրինաց դործագրութիւնս ընդունելու առթիւ Միւրթեան կողմէ առաջարկուած իրանաւոր բանաւորականութենէ կառուածելի անձինք իրաւ է որ արձակուեցան, որոյ մէջ կը գտնուէր նաեւ Շիշի քահանայն . բայց և այնպէս իրանաւորոց ըմբոստ կացութիւնէ կ'երեւի թէ առկաւին չէ զուգուած, այլ յուզումը գեւա կը շարունակուի . Ուստի թայեւ յոգորին շերմապէս կը յանձնարարէ կառավարութեան ազգու միջոցներ անյողող ձեռք առնուլ, որպէսզի իրանաւորան Միւրթեան չար միտումներուն փութով առաջն առնուի :

Վեհափառ Թագուհւոյն հրամանաւ Արքուհինքն ութ օրեայ սուգի մէջ մտաւ փառն մահուան Ամերիկայի Միացեալ—Նահանգաց նախագահ Կարֆիլս զօրավարին . Արքուհինքն օրինակէն հետեւեցան նաեւ Անգլիոյ համայն հանրօրուտ հաստատութիւնք ևայլն : Սեպտեմբր 10-ին յոյտարարութիւնս ցաւակցութիւն և պատուարիքութիւն մի է, որ Թագուհւոյն յուսովս քաղաքակրթութեան շնորհիւ առաջին անգամ կը կատարուի մէջ Անգլիոյ և Միացեալ—Նահանգաց, որք 100 տարեէ աւելի յառաջ ապագայմբ բերով Անգլիական Պետութեան անկախութիւն հրատարակած են : Այսպէս ահա Կարֆիլս զօրավարին մահը այս երկու տերութեանց մտերմական յարաբերութիւնները ամրացնելու առիթ մի եղած է :

Հանգուցեալ նախագահն Ամերիկայի ժողովրդեան խոնարհագոյն դասերէն էր, և միայն իւր անձնական աշխատութեամբ ստեղծած լիւնելով իւր նախագահական բարձր գահն, ար-

ժանի է ուշադիր անձերու հիացման : Սկիզբէն նաւաւար, յետոյ հողագործ, քիչ մը ետք երկաթագործ և անասնաբուծ լինելով պատանեկանութեան և երիտասարդութեան հասակին մէջ անխնայ կ'աշխատէր մի կողմէ իւր ողբասիկ պարէնն հայրապետէր, մի կողմէն իր ընտանեկանութեամբ դրամ շահելու : Այն տաժանելի կեանքին մէջ կ'աշխատէր նաեւ կարեւոր ուսումներ ունենալ, որոյ մէջ անշափ յաջողեցաւ մինչ զի համալսարանական պատիւներ ձեռք անցուց, Վերլապէս տոհմային խոնարհագոյն դասէ մէջ իւր անձնական անգուլ գործունեութեամբ նախագահութեան աթոռ բարձրանալ նորա լաւութեանց ամենապայծառ քորով և ազապոյցն լինելով իրաւամբ գլխաւոր աշխարհիս հաղուագիւտ անձանց հանդիսարանին մէջ կը գտնուէր : Ամերիկայի ժողովուրդն որ նորա հիւնաքիւն ձիւքն ու տաղանդն լաւ գընահատելով իւր քուէից մեծամասնութեամբ զինքն նախագահութեան բարձրացուցած էր, անհուն փիշտ զգալով այժմ նորա եղբրական մահուան վրայ փութաց վերլին չուք մատուցանել նմա՝ նման չտեսնուած հանդիսարար յուզարկուորութեամբ յորում 300,000 չափ անձինք ներկայ գտնուած են, որոյ մէջ էին համայն բարձրաստիճան պաշտօնակար, նախարարք, երեսփոխանք, ծերական անդամք, քաղաքագէտք ևայլ լազմութիւն նշանաւոր անձանք : Սեպտ. 20-ին (Ե. Տ.) քաղաքացեալ Նախագահի մարմինն լոնկայրանքէն Ուաշինկթըն փոխադրուելով շէնն երեկոյեան գէմ թաղուեցաւ : Ընդհանուր սուգ տիրած էր համայն պետութեան երկրին մէջ, բայց Ուաշինկթընի բոլոր վաճառանոցներն, գրամատոցներն, և հանրային պաշտօնատեղիք բարձրովն փակ մնացած էին, մինչև անգամ հասարակայն գործերն ընդհանրապէս դադարած էին :

Նորընտիր նախագահ Պ. Քրիֆիլս, պաշտօնական երգումն կատարելէ և նախագահ հրատարակուելէ զինի՝ անմիջապէս յայտարարեց թէ իւր որոշումն է գործադրել իւր հանգուցեալ

նախորդին ձեռնարկած գործերն և ունեցած գիտաւորութիւններ :

Այս կերպիւ՝ այն մեծ գէպքն իբրեւ թեթեւանց մի կ'անցնէ, առանց այն մեծ երկրին քաղաքականութիւնն փոխելու, կամ հանրային գործոց ընթացքին փոփոխութիւն մի տալու :

Լոնտոնի Հիւանդանոցացի Նախագահականութիւնն լոնցոնցի կերակի օր մը նոյն քաղաքի եկեղեցեաց մէջ, արդիւնքն 31,000 ըստ էրլին լիւրայ եղաւ :

Անգլիոյ կառավարութեան գանձէն 23 միլիոնէ աւելի սթէրլին լիւրայ ծախսուած է Աֆրիկայեան արշաւանաց համար, և դարձեալ 5 միլիոնէ աւելի սթէրլին լիւրայ Աֆրիկէի համար :

Թրանսվալի գաղթականք Անգլիական կառավարութեան առաջարկած պայմանագրերն ընդունելու մասին տրամադիր չեն երեւիր : Այս պատճառաւ կառավարութիւնն հրահանգ զըրկեց սըր Էլլին Ուաշինկթըն օր պատրաստ գանուի թշնամական գործողութիւններն վերսկսելու եթէ Թրանսվալի ժողովը յամառի յիշեալ պայմանագիրն ընդունելու :

Իրանսիոյ մէջ սննդաբերութիւնը հետզհետէ կ'աւելնան, Սեպտ. 30-ին (Ե. Տ.) վարձակալք վաւորով յօդս հաներ են տուն մի, որոյ կառուածատիրոյ գէմ չարակնութիւն ունէին : Սոյն չարեաց առաջն առնելու նպատակաւ իրանսիոյ Եպիսկոպոսներն շարունակ յորդոր կը կարգան վարձակալք անկեղծօրէն հետեւել Հոգեւոր օրինաց գործադրութեան, յորոյ շատ գիւրդին է իրենց օգուտ քաղել : Յիշեալ բարի հովիւները խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար խորհուրդ կուտան ժողովրդեան զգուշանալ գաղտնի գաւակցութիւններէ, և չմասնակցել նոցա գործող իրերուն : Ասով հանգեւր չին դադարիր խորհուրդ տալ նաեւ կառավարութեան որ ընդհանուր ներդրութիւն հրատարակէ ժողովրդային յուզումնքն խաղաղելու համար :

Լոնտոնի Քաղաքապետական խորհուրդն փափաքելով Պ. Կրիֆիլսին մարմարին կիսարձանն

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՄԻՆՁՆԻ ՏԱՄՆԵՒԻՆԵՐՈՐԴ ԴԱՐԸ

(Շարունակութիւն ևս վերջ :

Վերջապէս Միւրթեան մի ճիւղը, քաղաքակրթութիւնս, այնպէս ապրան հաստատեց, որի առաջին տպագրութիւնն էր 1776 թուին Յորդորակ առ պաշտօնատիրութիւն որոյ Աստուածածնի անունով իսկ երկրորդը 1777 թուին Վանդիլիսի հոգեւոր երգքն :

Այդ տարբերութիւն մէջ Վանդիլիսի տպագրութեան են 23 գիրք, որոյ մէջ ուշագրութեան արժանի են 1774—Խաղաղութեան—հայերէն լեզուի փերականութիւնը, 1775—Ճորտատանութիւն Ստեփաննոսի Ագոնց և 1779 թուին փերականութիւն Մ. Չամչեանի Պոլսոյ հրատարակութեց թիւը այդ միջոցում է 12, որոնց մէջ, բայց ըստի մի կրօնական գրքերը, կան Պարզարտանութիւն քերականութեան, Պատմութիւն մեծալին ականց ևայլն :

Ընդամենը 1770—1780 թիւը տպուած են լեզվածին 9 գիրք, Մագրատ 3, Թրիստ 2, Վեներիկ 23, Պոլս 12, Դամասկոն 5 43 գիրք : Ժ.Մ.

Հետագայ տարբերութիւն (1780—1790)

աւելանում է Գրիգոր Խաղաքեանի ձեռքով Լոնգօնում բացած տպարանը, որ լայն է ընծայում 1780 թուին Գրականութիւն եկեղեցեայ Հայաստանեայցի գիրքը ու յետոյ փոխադրում է Պետերբուրգ : Այսուհի Յովսէփ Արքեպիսկոպոսի պաշտպանութիւնը գանձելով խաղաքեանի տպարանը հրատարակում է 1783 թամայ գիրք, 1785 Յիսուս Որդի և Պատմութիւն սուրբ գրք, թարգ. Ի. Առաք. Ընդունել Ե. Յարութիւն Գրականէ :

1786 թուին Աստուածադերս, Աղօթագիրք, Գաղար կամ սղիկոսի, Աւետարան ճաշու, Վէմ գայթակցութեան, թարգ. Ի. յունաց լեզուէ, Վէմատով խոստովանիմ Շնորհալույ հայ—առաք. լեզուով :

1787 թուին Եղիշէ, Կարճառօտ ժամագիրք, 1788 թուին Ընդհանրական Շնորհալույ, Եաւի լեզուադիտութեան, Բանալի գիտութեան :

Այնուհետեւ 1779 թուին Յովսէփ Արքեպիսկոպոսի հրատարակած խաղաքեանի տպարանը անդափնութեամբ նորնախնայեան, ուրտեղտեցեց գործել 1790 թուին :

Մեզ ծանօթ տպարաններից այս տարբերութիւնը հրատարակեցին լեզվածինը 1797 թուին Պատմութիւն Յովսէփ

սեփոսի Հրէական պատերազմաց 1788 թուին խորհրդատետր, 1789 թ. Շարակնոց ու սորանով վերջացաւ նորա գործունեութիւնը 1800-ի դարում :

Մագրատ 1782 թ. Պատմութիւն Գահանայ շահի (Շահաբիբեանի վերջի ախպ), 1789 թ. Մարիանէ կուսին վկայարանութիւնը (Շիրազեցի տէր Յարութիւն քահանայի նոր բացած տպարանում) :

Վեներիկը հրատարակեց ընդամենը 30 գիրք որոնց մէջ նշանաւոր են թուարանութիւն Աղամալեանի, Միւրթեան պարզարտուած Վանդիլեանի, Միւրթեան երգոց երգոյն Ստեփաննի, Աստուածաբանութիւն Լամբրոնայեայ, թուարանութիւն Առաքիւրէն (աշխարհաբան) Սիւրմէլեանի, Աշխարհացոյց տախտակներ չորից մասանց աշխարհի և Օսմանեան Պետութեան ևայլն : Ամենից գլխաւորը, որ Միւրթեանց պարծանքներից մէկը պիտի լինի միշտ այդ Հ. Մ. Չամչեանի 3 հատոր Հայոց Պատմութիւնն է, որ լայն տեսաւ 1784—1786 թուերում : հրատարակեց 13 գիրք, որոնցից արժանի են ուշագրութեան :

դնել իւր պաշտօնատան մէջ, յատուկ նիստ գումարեց յորում երկար և բուռն վիճարանութենէ զկնի 14ի դէմ 104 ձայնիւ ընդունեց Պ. Կլէտսթընի մատուցանել այն ուղերձն որով նորա հանրային ծառայութեանց և տաղանդին վրայ հիացում յայտնելով կրկնգրուի որ ներէ իրենց իւր մարմարին կիսարձանն պատրաստել։

Ուաշինկթընէն հասած հեռագրաւորքը նոր դաւադրութեան մի երեւան ելնելը կրժանուցանեն, որով նոր նախագահ Պ. Արթըրը սպաննեալ միտք ընել կ'ուզուէր, բայց ոստիկանութեան վերահաս հսկողութեան շնորհիւ խափանուեալ է։

—Անքերիա անուն շոգենաւն ուրիշ շոգենաւն մը զարնելով ընկղմեց զայն, որոյ մէջ գլուխը անձինքներէն ոչ ոք չկրցաւ ազատել։

ԳԱՂՂԻԱ։ Արդէն լրագրութիւնք երկարօրէն գրած են և կրդրեն մի քանի համաձայնութեան մասին, որոց համար կ'ըսուի թէ՛ կարելի է որ հաստատուին ի մէջ Անգլիոյ և Գաղղիոյ։ Սոյն համաձայնութեանց մին է առևտրական դաշնադրի մը, միւսն է Եգիպտական խնդրոյ մասին։ Բայց այս կէտին վրայ խօսելու արդելք մի լինելուն, մանաւանդ և հեռագրաւորքը ինչ խմբադրութեանց ձեռք չլանձնուելուն, ճիշդ և մանրամասն տեղեկութիւնք կը պակսին։ Մի ուրիշ համաձայնութեան վրայ ևս կը խօսուի որ է Գրան-քո—խաղաղական առևտրական դաշնադրի մի համար, որոց վրայ ընդարձակ տեղեկութիւնք դեռ չեն տրուած։ Այս կարգէն են նաև՝ Գերմանական տէրութեան և Վատիկանի մէջ դաշնադրութեան համաձայնութիւնն, որ կ'ասուի թէ երկուց կողմանց միտադարձ զիջողութիւնք պիտի հաստատուի։ Նոյնպէս Ռուսիոյ և Գերմանիոյ մէջ երեւակայութեան համաձայնութիւն մի, որոյ հիմունքն և հանգամանքն դեռ աշխարհի առջև չեն դրուած։

Ափրիկեան դործոց մասին քիչ շատ մտահոգութիւն տարածուած է դաղղական աղբիւն մէջ։ Հանրագիր մի, որ Երեսօրհանական մոնիթորը ձախակողմեան անդամոց մատուցուեցաւ, կրկնգրէ ստիպանք որ կառավարութիւնն Ափրիկեան դործոց վրայ միտութիւն ձգող քողք վերցնէ և դոհացուցիչ յայտարարութիւններ հաղորդէ ժողովրդեան։ Սոյն հանրագրին պահանջումն ի նկատի առնելով ձախակողմեանք յայտարարեցին թէ ժողովոյ դուստրման պէտքն զգալի եղած է։

Հեռագիրն Սեպտ. 26էն կրժանուցանէ թէ Թունուզի մէջ ձէմէլի ըսուած կողմը պատահած կռուոյ մի մէջ արաբք յիսունի չափ մեռեալ

Պատմական գիտողութիւն ի վերայ կայսերութեան Չինաց, Մարդար Շահրիմանեանի, Առակ Եղովբոսի, Նոյն Մարդար Շահրիմանեանի, Ռոպերդսոնի վիպասանութիւն Ամերիկոյ, 2 հատ. Գործ համարողական արուեստի (թուաբանութիւն)։

Պատմութիւն Ճինկիլիսանի, Մարդար Շահրիմանեանի և այլն։

Հրատարակեց 21 դիրք, Երանցիկ կը յիշենք միմիայն՝

Պատմութիւն Երուսաղէմի և սըրբոց տեղեկացն և 25ն հոգեւոր, նոր տպագրութիւն։

Ընդամենը այս տարւ (1780—1780) տարուայ միջոցում հրատարակուած են՝

Լօնդոն . . .	1	դիրք
Պետերբուրգ . . .	12	»
Լիմպիւն . . .	3	»
Մարդար . . .	2	»
Վիննա . . .	30	»
Քրիստ . . .	13	»
Պոլս . . .	21	»
Ամենը	52	դիրք

ԺԳ. Ինչպէս ասացինք, խաղաղեանի ապարանք Պետերբուրգից տղափութեցաւ։ Նորնախընտրուած, ուր գործում էր. 1790—1835. այդ միջոցին դա հրատարակեց ընդամենը 12 դիրք, և ու

և բաղնաթիւն վերադարձնել թողլով ի փախուստ աճապարած են։

ՌՈՒՍԻԱ։ Հեռագիրն կրժանուցանէ թէ Մոսկուայի մէջ ահագին հրդեհ ծագելով շուրջ կային մէջ քսան վաճառանոցներ մոխիր դարձուց։ Վնասը հաւանականօրէն երկուքուկէս միլիոն ռուպլի կը հաշուի։

Կայսերական հրամանագիր մի կը յայտարարէ հասարակաց անդորրութիւնը պահպանելու համար պէտք եղած աղբերիկ միջոցներ ձեռք առնուլ։ Ըստ սոյն հրամանագրի մայրաքաղաքն և Մոսկուա և ուրիշ տաճար նախագիծեր ղեկավարական վարչային օրինաց ենթարկուեցան։

Կայսեր հօրեղբայր Միշլ իշխանն Բարիկ կ'ուզէր սի։

Ձրոյց կայ թէ՛ կայսրն ներկայ ամուսն վերջերք տեսակցութիւն պիտի ունենայ Աւստրիոյ կայսեր հետ։

Կառավարութեան որոշմամբ Պետութեան դաւաճարանի տնօրէն Պ. Թորնէր կ'ուղևորի Երթալ ի Կ. Պոլս պաշտօն ունենալով աշակցիլ Պ. Տը Նովի-քոֆի այն բանակցութեանց մէջ որ արդէն Բ. Դրան հետ սկսուած են ելմանական մի քանի դործողութեանց մասին։

Մշակ լրագիրը կրժանուցանէ թէ՛ տաւջիկայ Հոկտ. ամսոյն մէջ քսան հմուտ անգամներ բաղկացեալ Բանձնածորով մի պիտի գումարուի ի Բէրլին, որոյ պաշտօնն է Ռուսաստանի մէջ արքեպիսկոպոս Կոստանուազեցեալ միջոցներ տնօրինել։

Ռուսիոյ Գրէմէնէ քաղաքին մէջ քողքած աղած լինելով, Աւստրիոյ կառավարութիւնն ղեկավարական շղթայ հաստատեց սահմանադրութիւն վրայ։

—Ռուսաստանի շատ դաւաճներում սորոսականի կերպով աղբել է Նոյնմբերի Նոյնմբերի մասին լրագրութեան հաղորդած լուրք։ Այսպէս Պոլսովի նախագիծում զիւղացիները բոլորովին աշխատելուց հրաժարուել են, իսկ շատերն էլ անհօգին գէտի տնտեսութիւնը։ Մի զիւղի մէջ քահանայ կարգում է զիւղացիներին վերջին դատաստանի վրայ մի կատար։ Այս այնպէս վատ է աղբել նրանց վերայ, որ նրանցից մէկը որ տուն էր կառուցանում, պարագայուց բոլորովին հրաժարեցաւ, երրորդը իր գործարանի մէջ առաջարկեց չի տեղ օդի խմել և այլն։

Մօզիլի նախագիծում մի քանի քահանայներ պատուիրել են Նոյնմբերի որոշեալ թուերում մաքուր սպիտակեղէն հագնել, որովհետեւ անհղ դատաստան կրկնի—Բալտեան գաւառի մէջ զիւղացիները աշխատելուց հրաժարուել են։

Ընդեց կը յիշենք՝ Ողբ և հաւաքանք Ստեփաննոսի Սիւնեաց միտրոպոլիտի։

Գուռն ողորմութեան (յաղագիտ շինութեան Գրիգորիօսով քաղաքի)։

Յովհաննու Երզնկացոյ Վիպասանութիւն զերկնային մարմնոյ։

Չուղայեցի Բժիշկ Գալանթ արեան Բժշկարան, Պատմութիւն Տերեմբի։

Համառոտ բառարան հայ—տաճիկ և այլն։

Այս տպարանը 1796 թուին Նորնախընտրուած կողմի տնտեսաւ Աժտարանն, ուր 1797 թուին տպուեցաւ Վարդան Բարձրբերդցու Սաղմոսաց մեկնութիւնը և 1800 թուին Պրովիդէնց հայոց բնակիւնց ի զանազան դաւաճութեան Ռուսաստանում։ Յովհանն արքեպիսկոպոսի մահուանից յետոյ Ռուսաստանի տպարանները առժամանակ բոլորովին դադարեցան։

Մարդասի մէջ գտնուած Շիրազեցի տէր Յարութիւնի տպարանը հրատարակեց՝

1790 թուին Պատմութիւն 7 իմաստասիրոյ, 1791 ՝ Տաղարան Սիմեոն կաթողիկոսի Գերակառութիւն Բաղդասար դպրի

1792 ՝ Յիսուս Որդի, 1793 ՝ Ներածութիւն Պորփիրի և այլն։

Սորանով դադարեց յիշեալ քահանայի տպարանը։ Երկու տարուանից յետոյ մի հայ տպարան բացուեց Կալիֆաթում, ուր 1796—1798 թուերին ընդամենը 4 դիրք հրատարակուեցաւ որոնցից նշանաւոր է Պատմութիւն Արարհամ

Սիւնալի վերջանալու մասին այսպիսի դրոյց կայ ժողովրդի մէջ այժմ, թէ «Աստուածամայրը աղօթում է մեզ համար—ոչ ընում է, ոչ ուտում, այլ միշտ աղօթում է։ Երբ նա աղօթելուց կը դադարի, աշխարհն էլ կը վերջանայ»։ Պօղոսիկ դաւաճում քահանայն քարոզէ անել, որ պատրաստվին վերջին դատաստանի համար, դուստրներ չգրկեն։ Քարոզը մեծ աղբեղութիւն է արեւելոյցի վերայ։ Պառաւանքը և սրանց հետ էլ տղամարդիկը լաց են լինում։ Իսկ յետոյ սկսեցին ուրախ կեանք վարել, ունեցածը չունեցածը վառնել։ (Մէլ—Հայաստան)

ՌՈՒՆԱՍՏԱՆ։ Նոր յանձնուած երկիրներու այցելութեան ելնելով թագաւորն նախ Արթուր մտաւ, ուր ժողովուրդն յիշում էր մի քանի տարեկան զիւր։ Պ. Բուսնուստուրոս ընկերացած է թագաւորին հետ։ Երբ որ Արթուր մտաւ զինի թագաւորն կը շարունակէ իւր պաշտօնը միւս երկիրներուն մէջ։

Կառավարութիւնն պատերազմական դործոյ պաշտօնէութեան ծախսը համար մէկ միլիոն արախմի քուէարկած է։

Չանթայի մէջ Սիմոն-Քոստան անուն յոյն և Երեսօրհանն անգլոյն Հիւանդանոցին համար կապել է մի անշարժ կալուածք, որոյ տարեկան եկամուտն է 3600 ֆրանք։ Կապիկոյն միակ քրոջը մահուանէ զինի սոյն հասցիւն 4300 ֆրանքի պիտի յանգի։

Կոնստանտնուպոլիսի քահանայը համար 300 միլիոն ֆրանք պատրաստուեցաւ, որոյ 2 միլիոն կը պատկանի յոյն դրամատեսարան բաժանորդաւ գրութեանց։

ԿԱՍՏԱՆԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Մայրաքաղաքիս սպանական դեսպան Բուսկոն կոմսն իւր պաշտօնի հասնելն զինի վեհա Սուլթանին ներկայաւաւ, յորմէ և սիրալի կերպիւ ընդունուելով՝ Մէճիտէ Ա. կարգի պատուանշանն ևս ընկալաւ։

—Երմուտեան բանակցութեանց և վերջին պատերազմին տուգանաց խնդրոյն կարգադրութեան մասին Ռուսական դեսպան Պ. Տը Նովի-քոֆի աշակցելու պաշտօնով Բէրլինից զրկուած Պ. Թորնէր ելմանալով մայրաքաղաքը մասնաւոր կ'ազատուի այս օրերս։

—Քոլերայի առաջին առիւտ պաշտօնով կաղմուած յանձնախմբին նախագահ ընտրուեցաւ փեմա Միւնիք Բաշա։

—Քոլերայի տարածումը Ստեփանն Ժաղիւով և ուրիշ միջոցի մէջ վերջն Մէքքէ և չրվակայքն հասնել քարանթիւնա չափող տարաւոյն կա-

կաթողիկոսի կրիտուցոյ։ Սա ևս դադարեց 1799 թուին։

Վենետիկի հրատարակութեանց թիւք այդ վերջի տարը (1790—1800) տարուայ մէջ թէ և 30ից չէ անցնում, բայց դոյս ուղղութիւնը աւելի գիտնական և ազգային է դառնում։ Մենք կը յիշենք այս հրատարակութիւնները մի քանիս

Միսիթար Գոյի առակ

Տեսութիւն աշխարհագրութեան Հ. Ղուկաս Խնձիճեանի

Աշխարհացոյ Բոսնի

Քերականութիւն Թոքանեան լեզուի

Իմաստասիրութիւն Թեա սերոսի

Պատմութիւն Ղաղարոյ փարպեցոյ

Երկրաչափութիւն մեծ

Ամարանոց Բիւզանդեան

Գիրք Պիտոյի Մ. Խորենացոյ

Հարեգրութիւն Հ. Գ. Խնձիճեանի և այլն։

Թիւրքական տպարանը այդ միջոցում տարած է ընդամենը 5 դիրք, որոնք բոլորն էլ կրժանուած ուղղութիւն ունին և աննշան են, բայց Հարերաի Իմաստասիրութիւնը։ Նոյնը պէտք է տեսնել Պոլսի վերաբերութեամբ, ուր թէ և հրատարակութեանց թիւք հասնում է 20, բայց դժբաւ բոլորն էլ կամ սովորական եկեղեցական գրքեր են, կամ աննշան աշխատութիւններ։

Այսպէս հատ տասնութ երրորդ դարի վերջի տարը (1790—1800) տպուած մէջ հայ գրականութեանը տուած են։

յանձնառու եղած են . ուստի և ճորհարարական
կ'ապահանջուի յանձնառու Սիւսեան ըն-
կերութիւնն պիտի պնդէ որոշումը գործադրել :
—Կեցքո՛ւ . Աղբաւ . Ժողովոյ նիստերուն մէջ առ-
ժամն հրաժարմանց կամ ընտրութեանց վերա-
բերեալ խնդիրներէ ուրիշ նշանաւոր և կարեւոր
խնդիրներ չլինելուն , արժան կը համարվիք յի-
շատակել այն մասնաւոր գումարումը որ ամսոյս
17ին Ղալաթիոյ աղբային Մատենադարանին
մէջ տեղի ունեցաւ ընդ նախագահութեամբ
Ամենա . Ս . Պատրիարք Հօր , և որոյ նպատակն
էր գաւառաբնակ Հայոց տնտեսական ողորմելի
վիճակին դարման տանելու պաշտօն ստանձնող
ասկէ 3 տարի յառաջ կազմուած «Տնտեսական
Միութիւն» Հայոց կոչուած ընկերութեան հա-
մար ներկայացնալ տեղեկագիրն և կանոնադիրն
կարգաւ և վերահասու լինելով յիշեալ աղբա-
շահ գործն որչափ կարելի է՝ կարգադրել :
Ուրախ եմք իմանալով որ նոյն նստին մէջ
բաւական անձինք բաժանորդ գրուել են ,
(բաժնեգրին է տարին քառորդ ոսկի) , և ոմանք
մինչև 10 բաժնի ստորագրութիւն տուել են :
Սոյն ընկերութեան նպատակին վրայ խօսելով
Ամենա . Ս . Պատրիարքն բացատրել է նախ գա-
ւառաբնակ աղբային լծակաւ կայութիւնն ,
անորո՞րմ վախճանուոյ ձեռքէն կրած ասուա-
պանքն , և այս պատճառէն յառաջ եկած ա-
կամայ պանդխտութեանց տուած անբաւ փրա-
տներն և այլն . հետեւաբար ընկերութեան ջանից
և դարմաններ փութացնելու սառնակ պէտքն ,
նոյնպէս ներկայ գտնուող ուրիշ անձինք ևս
կարեւոր բացատրութիւններ տուած են :
Անմիջապէս ընկերութեան Դիւանն կազմուե-
լով Ատենապետ ընտրուել է Մեծ . Կիւմուշեան
Յովհաննէս Եփէնտի , որ 3 տարիէ ի վեր աշխա-
տած է այս գործին . և անգամ նշանակուել
են Ռէթէնս Պէրպլէրեան , Տիգրան Հիւնքեար-
պէյէնտեան և Ռեզանդ Գէշեան :

Ինչպէս նախորդ թուով ծանուցած էինք
դաւառիս աղբային վարչութեան Քաղ . Ժողովոյ
ընտրուեցաւ , և այս անգամ իւր առաջին նիս-
տին ընդ նախագահութեամբ Գերա . Ս . Առաջնորդ
Հօր անցեալ չորեքշաբթի յԱռաջնորդա-
րան գումարելով կազմեց իւր գիւման , որոյ
անդամքն են .
Մեծ . Յակոբ Արապետեան տնտեսապետ ,
« Պետրոս Խ . Առաջեան տնտեսապետ :
Նորընտիր Բագրաթան Ժողովոյ իր նստի օրերն
որոշեց , և նախորդ Ժողովոյ հրաժարմանէ զինի
պատահած մի քանի ընթացիկ գործողութիւն-
ներն նկատողութեան առնելէ զինի արձանա-
դրութեան յանձնեց , և նոր գործողութեանց
ձեռնարկութիւն քրու :
—Մեծա . Կարապետ Եփէնտի . Մատթէոս Է-
փէնտի եղբարք Պայլովեան իւրեանց օրերի
Մեծա . Յակոբ Եփէնտի Պալքեճեանի ձեռնամբ ,
որ նորընտիր Բագրա . Ժողովոյ անգամէ , բարե-
հաճեցան ի յիշատակ հոգւոյ հանդուրեալ Հօր
իւրեանց՝ Մեծա . Մարտիրոս Պայլովեանի 100
օսմանեան լիւրջ զրկել առ Գեր . Ս . Առաջնորդ
Հայրն նուէր սուրբ Ստեփաննոս եկեղեցւոյ , ո-
րոյ դերեզմանատան մէջ ամբիփեալ իրենց Հօր
դամբարանին վրայ փառաւոր մահաբձան մի
կանգնելու կը ձեռնարկեն :
Գերա . Ս . Առաջնորդ Հայրն աղբային վար-
չութեան ատենի մէջ օրհնութեամբ յայտարա-
րեց Պայլովեան եղբարց սոյն բարեպաշտական
նուէրն , և ժողովոյ որոշմամբ շնորհակալութեան
գիր ուղղեցաւ առ նոսա :

Աղբային վարչութիւնն փութաց յիշեալ գու-
մարն յատուկ նամակաւ յանձնել Տնտեսական
խորհրդոյն և հաղորդեց նոյա թէ ինքն բար-
ւոյ կը համարի որ սոյն գումարն սուրբ Ստե-
փաննոս եկեղեցւոյ դաւիթներու յատակաշի-
նութեան համար ի գործ դրուի ի մշտնջենաւոր
յիշատակ հանգուցեալ Հօր Պայլովեան եղբարց :
—Մենք մէկն Պատուարժան թաղական խոր-
հուրդն կը տեղեկագրէ մեզ թէ՝ տեղւոյն աղ-
բային դպրոցին մէջ սովորական քննութիւնք
և հանգէս կատարուել են , և թէ՝ ներկայ դը-
նուողք գոհ եղել են աշակերտաց ուսմանքէն :

Մենք մէկն աղբայինց այժմեան հանդարտու-
թիւնն երկարատեւ և խառնակ օրերու յաջոր-
դող գեղածիծաղ պարզութեան նման ուրա-
խալի է մեզ . ուստի կը փափագիմք որ տեղւոյն
աղբայինք մի օրիտ և մի հօգի լինելով սոյն
հանդարտութիւնն յարտաւ պահեն ուշադիր
լինելով միայն որ իրենց գործն լաւ պահպանեն
իսկ իրենք ևս գաւառի կեանքէ փախելով աշ-
խատութեան պարտալին , ինչպէս իրենց բնա-
կական յոյնք որք՝ օր քան զօր կը բազմանան
սերնդովք և շահագործութեամբ :

Հետեւեալ պաշտօնական ծանուցումը կը կար-
գաւք Արա . Ժողովոյ ամսաթիւերի 10-րդ թուոյն մէջ :
ՊԵՏՏՕՆԱԿԱՆ ԵՐԱՆՈՒՑՈՒՄ
Ս . ՄԻՌՈՍԻ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

Ղեկավար և Սրբաշնորհոյ Հայրապետ տ-
մենայն Հայոց Տ . Տ . Գէորգ Գ . Կաթողիկոս ի
պէտս եկեղեցեաց Հայոց կամի Ատուծով Ս .
Միւստի օրհնութիւն կատարել ի 16-ին Մայիսի
յառաջակայ 1882 թուական ի Մայր Աթոռս ի
Ս . Էջմիածին , որպէս փութամբ ծանուցանել
համայն Հայկազն Ժողովրդոց՝ հրաւիրելով զնոս
ի նոյն բազմալի և հոգեւոր մեծ հանգէս :
Հայաստանաց առաքելական Ս . եկեղեցւոյ
մեծապանդ և փառաւոր խորհրդաւոր արար-
չութեանց մին և ղլխաւորն է Ս . Միւստի օր-
հնութեան շնորհաբաշխ հանգէս , ուստի անշուշտ
եմք զի սիրելի Աղբայինք մեր յամենայն կող-
մանց աշխարհի հագեւանդն անձկանք պիտի
գիւնեն արժանանալ նոյն վսեմ հանդիսին տն-
տութեան և շնորհաց մասնակցութեան , միան-
գամայն նաև բաղմոքարեան շքեղափառ վիա-
րից և պարծանաց եկեղեցւոյ մերոյ Ս . Վարդապետ
և անդին ի որդազան հանգիսեանց ուխտի
և այցելութեան պարտքը հասուցանելով՝ մխի-
թարիլի հրճուանք քառ հոգւոյ :

ՏԵՂԱԿԱՆ ԼՈՒՐԻՔ

Գաւառիս ընդհանուր կառավարիչ բարձրա-
Ալի բաշա բոլոր աղբայն հոգեւոր գլխաններուն
տեղեկութիւն հաղորդեց որ առաջին կիսուկի
օր եկեղեցեաց մէջ ծանուցում քառ որ բոլոր
Ժողովուրդք մայրութեան ուշադրութիւն
գարծառեն , իրենց տուններու քարիւնները
մաքրեն , աղբերք ֆաղաքապետութեան ան-
փնած չըլծաղայ որ սպիւրտն տաւ , և բնա-
ւար չլծափեն փողոցները և հրապարակները . և
այս մասին հարկաւոր վարուող անձինք պատ-
ժոյ պիտի ենթարկուին :

—Ատենի և Մեքէի մէջ այժմ ճաշակուելու
վրայ եղող քոլէրային առաջին առնու համար
Կ . Պոլոյ համայնի առողջապահութեան պաշ-
տօնատան կողմանէ տրուած հրահանգաց չըլծ-
բերական , զոր ընթերցողք ներկայ թերթին Կ
Պոլոյ լուրերու շարքին մէջ կը տեսնեն , գաւա-
ռիս Տեղական կառավարութեան ևս զրկուած
լինելով քաղաքիս առողջապահութեան Պաշտո-
նատան ըստ կարգադրութեան Տեղական կա-
ռավարութեան հաղորդեց զայն ի գիտութիւն
բոլոր հիւպատոստոսանաց :

—Մեր Բագրաթապետութեան Բ . Շրջանակի
կողմէ ծանուցուած է թէ՝ քոլէրայի գէմ իւրի
զրուչութիւն օրինաբարուած է որ քաղաքիս մէջ
սովորականէն աւելի մաքրութեան ուշադրու-
թիւն լինի : Առ այս նոյն քաղաքապետութիւնն
աւելածուաց թիւը կը նապատեալ է , որք
պարտաւորուած են ամեն օր չըլծաղել փողոց-
ները և շուկայները , զարնել դուռերը և սոյ-
լերու մէջ հաւաքել ամեն աղբ , որպէսզի ոչ ոք
իրաւունք չունենայ աղբ թափել փողոցը :

Մրգավաճառներն և քնդավաճառներն պէտք
է զգուշանան հաւարակաց առողջութեան վնաս-
արեր որեւիցէ ահա պտուղներ վաճառելէ :

Սոյն կարգադրութեանց գործադրութեան
վրայ հսկելու համար քաղաքապետութեան
բժիշկն ընկերութեամբ անգամայն ոմանց ամեն
օր պիտի չըլծաղայ Բ . Շրջանակի վերաբերեալ
մասին մէջ : Օրինաց խտրութեամբ պիտի պատ-
ժուին բոլոր անոնք որ սոյն կարգադրութեանց
հակառակ կը վարուին :

—Նոյն Շրջանակն ծանուցած է նաև որ քա-
ղաքիս մէջ խող սնուցանելու սովորութիւնը
վերցած լինելով , հակառակ վարուող որեւիցէ

անձ՝ մի խողի համար 25 դահեկան տուգանք
պիտի վճարէ առաջին անգամ : Միևնոյն օրինա-
պահութիւնը կը կնոգի մը ի պատիւ նորա խողը
դնտակահար պիտի ստանուի :

—Մեր կողմանէ կը յաւելուիք և հանրային ա-
ռողջութեան իրքէ յոյժ կարեւոր իրաւութիւն
կառավարութեան ուշադրութեան հիւանդանոց
մի քանի աններելի զեղծումներ որ հակառակ
ամենայն մարտաբնութեան ջանից՝ սովորական
գարծած և գործադրութեան մէջ են ի քաղա-
քիս : Այսպիսեաց կարգէն է Մեղրուք—Պաշը
կոչուած թաղը , ուր ատեն տունն ուղտի ապա-
կանեալ մի կը լծալուի հրապարակաւ , մինչև
անգամ եօթնեկիս մէջ մի քանի օր ծախուելու
վրայ էր : Տարակոյս չկայ որ այդպիսի ուղտ մի
կամ աստիւած էր և կամ յետին ծայր հիւան-
դութեան մի պատճառաւ մորթուած : Որով-
րեաւ ուղտապանք առողջ ուղտը չեն մորթել ,
զի իրենց շահուն գէմ է : Նոյնպէս ուշադրու-
թեան տուել պէտք է Արապ խանի կողմերը ,
ուր ամեն օր կամ հոտած և կամ մի քանի օր-
ուան մորթուած ոչնտի մի կը լծալուի : Աւե-
լորդ չեմք համարել յիշեցնել նաև հրէից փո-
ղոցը , որ թաւառ առողջ կը կոչուի , ուր ամեն օր
հոտած և ապականեալ մի և ձուկ ի վաճառ-
դրուած են , ուրկէ անցնողներն կը պարտաւոր-
ւին քիթերին խնել զարաշտութեան չլիտու-
ուելու համար : Յառաջ ծամանակաւ կառավա-
րութեան կողմանէ կարգուած պաշտօնային ,
որ Նալի կը կոչուի , շուկաները չըլծաղայելով
ամեն տեղւոյ որ ապականեալ մի կամ տնա
պտուղներ տանէր , անմիջապէս ծովը թափել
կուտար : Այս պատիւը հզոր էր ի կարգ բերե-
լու ամեն անիրաւ շահագէտ մարդիկը : Ընդհա-
կառակն այսօրուան օրս ամեն ոք աղատօրէն
ուղտը կ'առնու և կը լծալու և գրեթէ ուղտ
զնով կը կրկնեմք մի խօսքը , այսպիսի վտան-
գաւոր ծամանակի մէջ յորում ամեն կառավա-
րութիւնք զգուշութեան և մարտնչեան կա-
նոններ կ'օրինադրեն հանրային առողջութեան
պահպանութեան համար , որչափ կարեւոր է
խաղաղ արդիւն ապականեալ ուտելիաց փա-
ճառումը , քանի որ հասարակութեան աղքա-
տիկ զտըր զիւրացին գանձելով զանոնք կ'ընեն
և ուտելով կը վնասուին օրով և քնդհանուր առ-
նողջութեան վտանգ կըրնայ :

—Վերջապէս Բարձրան Մալա տաղուկապե-
տն չորս արքանեակներով և կառ յանձնուեցաւ
Տեղական կառավարութեան ձեռքը խոտանա-
նալով որ այսուհետեւ իրքէ պատուաւոր քաղա-
քացի կեանք պիտի վարէ . և թողութեան ար-
ժանացաւ : Երանի թէ կորցապած գումարներն
իրենց տնայրը վերադարձնէր :

—Ամսոյս 14ին Առաջնորդի երկաթուղով քա-
ղաքս ծամանեց կուտնոյի բարեխնամ Առաջն-
որդ Գերա . Տ . Գէորգ Մ . վարդապետ Կերպի-
եան , որ ըստ փափագանաց իւր վիճակի Ժողո-
վրդեան՝ Ս . Էջմիածին կ'ուղղորդի յատական
եպիսկոպոսութեան բարձրանալու : Մեր Գերա .
Առաջնորդ Ս . Հօր քաղաք տուրջականութիւնն
մի քանի օր վայելելէ զինի մեկնեցաւ ի Պոլիս
անտի Ս . Էջմիածին երթալու համար :

—Չորեքշաբթի երեկոյին Լիմնիկիւր կոչուած
շուկան հրդէ՛՛ ծաղկելով 5—5 փայտաշէն խա-
նութիւն տրեցան :

—Նոյն գիշեր փոթորկալից անձրև սկսելով՝
կայմակն զարկաւ Բաղիւս լեռին վրայ մի տուն :

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Անիոն , Անդնալ եօթնեկի վաճառմունքն են
գրեթէ 100 կողով հետեւեալ գիներով . Եփրի
120 դրուչի չէքին . Գարաշիւար՝ 118 դրուչի . Ա-
տիլին 115 դրուչի : Իսկ սոյն եօթնեկիս մէջ ե-
ղած վաճառմունքն կը հասնի մինչև 250 կողովի
առանց գիներու զգալի փոփոխութեան : Առաջի
Պոլտալեճի ապրանքն վաճառեցաւ ի գին 128
դրուչի չէքին , Գարաշիւար՝ 118 դրուչի :

Տէր Լրագրոյս ,
Գ . Լ . Գ . Պալ Լաւրէան :

Ի ՊԵՏԱՐԱՆԻ ԱՇԽԱՏԱՆՈՒՄԸ ՈՐԱՐԱՆՆԵՐՆԵՐ